

Te Peretitenira'a No Porinetia farani

PIHA PUTURA'A PARAU 'API Mahana toru 23 nō tenuare 2019

Te mau Fa'aotira'a a te 'Āpo'ora'a a te mau Fa'aterehau

'Aita e taurira'a o te moni ho'o o te mōrī hinu i te mahana mātāmua no fepuare

I te tai'o mahana utara'a mōrī hinu tahe, ua topa te ho'o CAF 'ei moni farāne Fcfp no te tumu o te topara'a o te mau fa'aaura'a i ni'a i te mātete nō Singapour. Ua topa te mōrī tāpau 'ore i te fāito e 28 %, te mōrī 'ārahu i te fāito e 23 % e te mōrī hinu i te fāito e 25 %. 'Are'a te mōrī hinu mātini ua topa ia i te fāito e 21 %.

I te tai'o mahana utara'a māhu ahi, ua topa te ho'o CAF 'ei moni farāne Fcfp i ni'a i te fāito e 21% ia fa'aauhia i te utara'a i ma'iri a'e nei no te tumu o te topara'a o te ho'o FOB.

Noa atu taua mau nanura'a ho'o, ua fa'aoti te 'Āpo'ora'a fa'aterehau ia tāpe'a-noa-hia te moni ho'o o te mōrī hinu no te 'āva'e fepuarei ni'a i tō na fāito i teie mahana.

Ha'amanara'a no te fa'aturera'a roto ā te Tōmite mana no te tata'ura'a tapiho'ora'a

Ua ha'amana te 'Āpo'ora'a fa'aterehau i te fa'aturera'a roto ā te Pū mana no te tata'ura'a tapiho'ora'a o te piahia i te Ve'a ā te Haufenua.

Ia au i te puta ture no te tata'ura'a tapiho'ora'a, te ha'apāpū nei te fa'aturera'a roto i te mau mana e te mau fa'ahepora'a e vai ra i ni'a i te mau mero tōmite, e tae noa atu i te mau ture e fa'a'ohipahia no te tuatāpapa i te mau parau ato'a e tu'uhia mai i mua ia na no te hi'opo'ara'a i te mau peu au'ore i te pae no te tata'ura'a tapiho'ora'a, te terera'a 'ohipa hi'opo'ara'a. Te fa'ata'a ato'a nei teie mau ture i te fa'anahora'a no te tuatāpapara'a, te tapiho'ora'a mana'o i rotopū i te mau mero e te fa'aotira'a mana'o.

Nōminora'a o te hō'ē mero no te Tōmite mana no te tata'ura'a tapiho'ora'a

I muri a'e i te mana'o hōro'a o te Tōmite mana no te tata'ura'a tapiho'ora'a (APC), ua nōmino te 'Āpo'ora'a fa'aterehau i te 'orometua Christian Montet tāne 'ei mero no te tōmite APC.

E 'orometua o Christian Montet, no te 'ihi fa'arava'ira'a faufa'a i te Ha'api'ira'a tuatoru no Pōrīnetia farāni, e ta'ata 'o ia o tei pāpa'i e rave rahi mau puta i ni'a i te tumu parau o te

fa'arava'ira'a faufa'a, 'oia ihoā ra, i ni'a i te fa'arava'ira'a faufa'a i te mau motu Pōrīnetia. Ua arata'i ato'a o Montet tāne e rave rahi mau pīahi no tā rātou mau mā'imira'a parau tahu'a tuatoru.

Fa'ahuru'ēra'a o te mau tārifa tārahura'a e fa'a'ohipara'a o te mau tuha'a fenua e fatuhia ra e TNAD

Ua ha'amana te 'Āpo'ora'a fa'aterehau i te mau fa'ahuru'ēra'a tārifa no te tārahura'a e te fa'a'ohipara'a i te mau tuha'a fenua e fatuhia ra e te Pū TNAD (Tahiti Nui Aménagement et Développement). Ua rave te tōmite fa'atere ā teie pū i teie fa'aotira'a no te fa'atano i te tāpura no te mau tārifa ia au i te mau tuha'a fenua e tō rātou mau ti'ara'a i ni'a i te mau parau fatura'a i te Pū no te 'ohipa fenua (DAF).

Tāpura faufa'a mitohia o te mau 'Āpī e te mau Ha'amāu'ara'a ā TNAD no te matahiti 2019

Ua ha'amana te 'Āpo'ora'a fa'aterehau i te tāpura faufa'a mitohia o te mau 'āpī e te mau ha'amāu'ara'a ā TNAD no te matahiti 2019. Ua fa'aotihia te reira no te fāito faufa'a 'āpī e te faufa'a ha'amāu'ara'a i te tino moni e 6 094 004 000 Fcfp.

Ti'ara'a i roto i te 56ra'a o te Fa'a'ite'itera'a 'atinuna'a 'ohipa fa'a'apu

Mai te 23 nō fepuare e tae atu i te 3 nō māti 2019, e tupu i te 'Uputa nō Versailles i Paris, te 56ra'a o te Fa'a'ite'itera'a 'Atinuna'a 'Ohipa fa'a'apu (SIA) e teie te tumu parau i tāpe'ahia « Vetahi mau vahine, vetahi mau tane, vetahi mau tārēni ».

E 'iriti teie nei fa'a'ite'itera'a nā te mau ta'ata ha'a i te ara i te tahi mau 'ūputa 'āpī nō te hāponora'a tao'a i te ara ia noa'a ia hi'o i te tahi mau rāve'a 'ōperera'a, nō te parau ihoā rā o te ha'amaita'ira'a i te mau mā'a tumu. I teie mahana, ua ha'apāpū mai e 8 ta'ata e ti'a rātou i te SIA 2019 nō te fa'atīanira'a i tā rātou hotu mai te vānira nō Tahiti, te mōno'i, te rāmu, te 'ava 'anani nō Tamanu e aore rā te pian ō te fenua nei. E fa'a'ite mai te fare ha'apī'ira'a tuarua nō Opunohu i te tahi mau tihamu.

E fa'a'ite'itehia teie mau mā'a i roto i te tahi piha i fa'ata'ahia nā Tahiti e tōna mau motu, hāmanihia ia au i te hō'ē vā'a. E 'ite-maita'i-hia ia te maita'i o te rēni mā'a-ha'amaita'ihia i Pōrīnetia nei.

Te mau mā'a tumu mā'ohi e fa'a'ite'itehia i te tata'ura'a rahi fa'a'apu

Ia 'itehia te mā'a tumu mā'ohi i Farāni e i te ao tā'ato'a, e fa'a'ite'itehia rātou i te Tata'ura'a rahi Fa'a'apu (CGA) e ha'amauhia i roto i te fa'a'ite'itera'a 'ohipa fa'a'apu. Ua noaa a'e nā te feti'a 'auro e moni e te mau mā'a mā'ohi i te Fa'a'ite'itera'a 'ohipa fa'a'apu, nā te vānira e aita i maoro roa a'e nā te 'ava 'ānani.

E 22 tuha'a teie e vai nei i roto i teie nei tata'aura'a, e 'ite-ato'a-hia te meri, te pia, te ramu e aore rā te vānira fa'ahou, i reira i tāpa'ohia ai te mau mā'a mā'ohi. Nō teie matahiti 2019,

o te meri te tu'uhia i mua. E fa'a'itehia e 4 meri, e piti nō Tahiti e, e hō'ē nō Ua Pou e te maha nō Moorea. E meri nō teie mau pae nō tātou, e mea ateate e, e meri nō roto mai e rave rahi tiare. E turu te CAPL (Piha fa'a'apu e tautai roto) i te hāponora'a o te mau meri.

I roto i te tuha'a vānira « Vanilla tahitensis », tē vai nei e 3 ta'ata fa'a'apu vānira nō Raiatea e, e piti nō ni'a mata'i teie e hina'aro nei e ha'afau'afau'a i te faufa'a 'ere'ere nō Pōrīnetia o tei 'ore i fa'a'ite'itehia a piti matahiti i teie nei nō te mea aita e ta'ata i hina'aro e tata'u. E fa'a'ite'ite-ato'a-hia te pia e te rāmu.

E ti'a ato'a atu te Fa'aterera'a o te Fa'a'apu e te Pū « Vanille de Tahiti » i te SIA. Ua 'ōpuahia e rave rahi rurura'a nō te parau o te fa'ahotura'a 'imira'a faufa'a o te mau rēni e mana'ohia matameha'i : te mā'imira'a, te fa'a'apura'a bio, te ha'amaita'ira'a mā'a, te uru rā'au e aore rā te vānira (ho'ora'a, tāpa'ora'a, etv ...). E fa'atānīhia o Pōrīnetia farāni e te Miss nō Farāni o tē haere mai e fārerei i te mau ta'ata ha'a i te piha a Tahiti e tōna mau motu.

Parau fa'ati'a no te poro'ira'a e te fa'atomora'a mai i te naonao Aedes aegypti Wolbachia

Ua fa'ati'a te 'Āpo'ora'a fa'aterehau i te Pū mā'imira'a Louis Malardé (ILM) ia poro'i e ia fa'atomo mai i te naonao (Aedes aegypti Wolbachia) no te araira'a i te naonao o te fenua nei ia au i te rāve'a no te pā i te 'ōvāhine naonao, 'oia te tumu no te mau ma'i pe'e (dengue, zika, chikungunya...).

Te rāve'a e 'ōpuahia ra, 'oia ia te fa'a'āerera'a ia i te naonao 'ōtāne tano 'ore i te 'ōvāhine, e naonao ia e poi ra i te hō'ē pātēria e pi'ihia ra te Wolbachia, te vai ra teie pātēria i roto i te fāito e 60% o te mau manumanu.

Ia ai teie naonao 'ōtāne i te naonao 'ōvāhine 'ōviri e 'ore roa ia te 'ōvāhine e fānau fa'ahou, ua pā roa 'o ia, i muri iho e mo'emo'e iti marū noa mai te naonao. E rāve'a teie no te tīnaira'a i te naonao, e'ita roa te reira e riro 'ei fifi no te ta'ata e te arutaimāreva.

Ua ha'apāpū mai te pū ILM i te maitata'i o teie rāve'a i ni'a i te motu no Tetiaroa no te araira'a i te naonao Aedes polynesiensis. Ua tae ia i te taime e tano no te fa'a'ohipa i teie rāve'a i ni'a i te fenua hau a'e i te rahi.

Nene'ira'a i te hō'ē puta i ni'a i te mau tumu rā'au e te mau rā'au ha'a nō Pōrīnetia

Ua nene'i a'e nei te Fa'aterera'a nō te arutaimareva turuhia e te ta'ata Ravahere Taputuarai, i te hō'ē puta fa'a'itera'a tumu rā'au e rā'au ha'a mā'ohi e fa'arava'i i te mau puta e vai nei.

Teie nei puta nā te tā'ato'ara'a (ta'ata ha'api'i, ori haere e tē here i te nātura), e fa'a'ite e ono 'ahuru tumu rā'au e aore rā rā'au ha'a mā'ohi. E vai nei ato'a te tahi rāve'a 'ohie nō tē tauturu ia 'ite i te mau huru e, ua tu'u-ato'a-hia te tahi mau hoho'a o te mau tuha'a ato'a o te rā'au nō te ha'apāpū e aha o ia.

Tē vai nei teie nei puta i nene'i-iti-noa-hia i ni'a i te tahua natirere a te Fa'aterera'a nō te arutaimareva e nā 'outou e huri mai (www.service-public.pf/diren).

Fāito moni tuha'a no te mau fa'anahora'a no te Fa'aura'a fa'aōra'a 'ohipa

Ua vauvauhia mai i mua i te 'āpo'ora'a fa'aterehau te hō'ē 'ōpuara'a ture Fenua i ni'a i te fa'aōra'a i te mau ta'ata e fāna'o i te mau fa'anahora'a no te Fa'aura'a fa'aōra'a 'ohipa (CAE), te Fa'aura'a fa'aōra'a 'ohipa (CAE) e te Fa'aura'a fa'aōra'a tōro'a (CAE PRO) i te Tāpura autaea'era'a nō Pōrīnetia farāni.

I teie mahana teie roto teie feiā i te tāpura RGS (Tāpura nā te feiā rave 'ohipa), E vai noa ia teie feiā i roto i teie fa'anahora'a a tae roa ai i te taime a ha'amanahia ai teie ture Fenua.

Tei ni'a ia te fāito tuha'a moni 'ō'oti e 'aufauhia e teie feiā no te fāna'o i te tāpura RGS i te 6 %. No reira e mea ti'a roa ia fa'atanohia te tuha'a moni 'ō'oti ā na fa'anahora'a 'āpī e piti, 'oia ho'i te fa'aura'a fa'aōra'a 'ohipa e te fa'aura'a fa'aōra'a tōro'a mai te fāito ra e 3% i te fāito e 6%.

E vai noa te tāpura turuuta'a mai tei mātauhia e tae roa i te taime a mana ai te ture Fenua no te fa'aōra'a i te mau CAE i te tāpura turuuta'a RSPF.

-0-0-0-0-0-